

EVA SEMOTANOVÁ
JOSEF ŽEMLIČKA A KOL.

Věnná města českých královen

Obsah

PRÁCE HISTORICKÉHO ÚSTAVU AV ČR, v. v. i.
OPERA INSTITUTI HISTORICI PRAGAE
Řada/Series A – Monographia

Lektorovali:

doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc., Filozofická fakulta, Jihočeská univerzita,
České Budějovice
prof. RNDr. Peter Chrastina, Ph.D., Filozofická fakulta, Univerzita sv. Cyrila a Metoda,
Trnava

Vědecká redakce:

PhDr. Jan Zelenka, Ph.D.

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Semotanová, Eva, 1952-
Věnná města českých královen / Eva Semotanová, Josef Žemlička a kol. -- Praha :
Historický ústav, 2022. -- 437 stran. -- (Práce Historického ústavu AV ČR, v.v.i. ; Řada A,
Monographia = Opera Instituti Historici Praegae. Series A, Monographia)
Anglické resumé

Obsahuje bibliografii, bibliografické odkazy a rejstříky

ISBN 978-80-7286-393-8 (vázáno)

911.375.4 * 929.731-055.2 * (437.3) * (048.8:082)

- věnná města -- Česko

- panovnice -- Česko

- kolektivní monografie

94(437) - Dějiny Česka a Slovenska [8]

Publikace byla zpracována v rámci řešení a s finanční podporou projektu NAKI II
Věnná města českých královen (Živá součást historického vědomí a její podpora nástroji
historické geografie, virtuální reality a kyberprostoru), č. DG18P02OVV015.
Rukopis sestavili Eva Semotanová a Josef Žemlička.

© Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha 2022

© Univerzita Hradec Králové, Hradec Králové 2022

© doc. PhDr. Zdeněk Beran, Ph.D., Filozofická fakulta UHK, Hradec Králové;

doc. Mgr. Petr Grulich, Ph.D., Filozofická fakulta UHK, Hradec Králové;

prof. PhDr. František Musil, CSc., Filozofická fakulta UHK, Hradec Králové;

Mgr. Petr Polehla, Ph.D., Filozofická fakulta UHK, Hradec Králové;

prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc., Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha;

doc. PhDr. Martin Šandera, Ph.D., Filozofická fakulta UHK, Hradec Králové;

Mgr. Jan Vojtíšek, Filozofická fakulta UHK, Hradec Králové; doc. PhDr. Jana Vojtíšková,

Ph.D., Filozofická fakulta UHK, Hradec Králové; prof. PhDr. Josef Žemlička, DrSc.,

Historický ústav AV ČR, v. v. i., Praha

Věnná města jako badatelské téma Eva Semotanová	7
Prostor a krajinná scéna věnných měst Eva Semotanová	15
Dlouhá cesta k městům českých královen (východní Čechy jako „věnný“ region) Josef Žemlička	55
Věnná města za vlády lucemburské dynastie Jan Vojtíšek	97
Hrady ve věnných městech František Musil	139
Východočeská věnná města a šlechta v pozdním středověku Zdeněk Beran	157
Věnná města jako rezidence královen vdov Martin Šandera	195
Věnná města v souřadnicích církevní správy Petr Polehla	229
Kole věnných měst v habsburské monarchii Jana Vojtíšková	265
Druhý život věnných měst Petr Grulich – Eva Semotanová	315
Věnná města v průřezu staletí Josef Žemlička	335

ISBN 978-80-7286-393-8

Resumé	349
Seznam pramenů a literatury	373
Seznam vyobrazení a tabulek	407
Seznam zkratek	413
Rejstřík jmenný osobní	415
Rejstřík jmenný místní	427

Věnná města jako badatelské téma

EVA SEMOTANOVÁ

Finanční a hmotné zabezpečování českých královen, tvořené především dary, koupěmi, výnosy z panství, statků a později i výnosy z měst, patřilo ve středověku k úkonům, které se staly součástí tehdejšího právního prostoru. Královny čerpaly své požitky především z několika měst v Čechách; Hradec Králové, Chrudim, Vysoké Mýto, Polička, Jaroměř, Dvůr Králové nad Labem, Trutnov, Nový Bydžov, Mělník a přechodně Teplice, poddanské město v přechodném období královny krátce v době poděbradské, daly vzniknout mezi českými královskými městy z řady pohledů zvláštní kategorii měst věnných. Spolu s vesnicemi, poplužními dvory a dalšími stavbami, které těmto městům patřily, tvořily až na Mělník a Teplice specifickou geografickou enklávu na východě Čech. Zároveň se staly unitárním jevem, jehož obdobnou existenci se ve střední Evropě odborníkům dosud nepodařilo prokázat (v poněkud jiném kontextu vznikala uherská věnná města za Zikmunda Lucemburského).¹

Instituce královských věnných měst se začala utvářet počátkem 14. století, prošla složitým vývojem a svého vrcholu dosáhla v období středověku. Věnná města se stala zdrojem příjmů královen a v případě středověkého Hradce (Králové) a Mělníku na čas sídlem několika z nich včetně jejich dvorů. Tato města tak musela být architektonicky reprezentativním, pohodlným, ale současně eko-

¹ Příjem věnné město jako majetek českých královen uvádí *Deutsches Rechtswörterbuch*, Leibgeding(s)stadt, königl. Stadt in Böhmen als Heiratsgut der Königin, online, dostupné z <https://drw-www.adw.uni-heidelberg.de/drw-cgi/zeige?index=leibmata&term=leibgedingsstadt> [ověřeno 2021-07-05]; k majetkům českých královen Božena KOPIČKOVÁ, *Věnná města a jiné majetky českých královen ve 14. a 15. století*, in: Dana Dvořáčková-Malá – Jan Zelenka a kol., *Ženy a děti ve dvorské společnosti*, Praha 2015, s. 97–108; Zdeněk BERAN, *České královny a královská věnná města v pohusitské době (1436–1526)*, Mediaevalia Historica Bohemica 22, 2019, č. 2, s. 119–150.